

A Névmásértelmezési Probléma a magyar gyereknyelvben

Rákosi György – Tóth Enikő

Míg a visszaható névmási anaforát tartalmazó mondatok megértése nem okoz általános problémát az óvodáskorú gyerekek számára, addig a lokális előzménnyel rendelkező személyes névmások feldolgozásában egészen az iskoláskorig nehézségek jelentkeznek. A *Malacka lelocsolja őt* mondatot elfogadják reflexív események leírására is, és jellemzően találgatnak, ha ilyen mondatokat kell adott szituációkra vonatkoztatniuk. A *Névmásértelmezési Probléma* néven ismert jelenséget több nyelvben is kimutatták. Czingráber (1999) a magyarra vonatkozó feltáró jellegű vizsgálatában is jelentkezett, azonban az egyes gyerekek közt jelentős eltérések is mutatkoztak, és a vizsgálatba bevont alanyok alacsony száma miatt (5-5 gyerek két óvodás korcsoportban) általánosabb következtetések csak korlátozott mértékben vonhatók le.

Előadásunkban beszámolunk két általunk végzett átfogóbb kísérletről, melyekben a Probléma magyar nyelvi megjelenését térképezzük fel. Az első kísérletben egyszerű tranzitív mondatokat teszteltünk egy kép-mondat illesztési feladatban, közvetlen nyelvi kontextus megadása nélkül (mátrix design: reflexív/nem-reflexív szituációk, visszaható/személyes névmási tárgy; 18 középső csoportos és 18 nagycsoportos alany). A visszaható névmási kondícióban mind a két csoport jól teljesített, bár a nagycsoportosok kicsivel jobban ($t(19)=-3,38$, $p<0,01$). A névmási kondícióban mind a két csoport csoportszinten találgatási mintát mutatott, és az eredmények szignifikánsan alatta maradtak a reflexív kondícióban mutatott eredményeknek (középső csoport: $t(17)=3,33$, $p<0,01$, nagycsoport: $t(17)=5,24$, $p<0,01$). Az egyéni eredmények azonban jelentős szórást mutatnak. Mind az igaz, mind a hamis névmási kondícióban (*Malacka lelocsolja őt*: kétszereplős esemény, ill. *Malacka lelocsolja őt*: egyszereplős esemény) vannak felnőtt mintát mutató, találgatási stratégiát alkalmazó, valamint a felnőtt minta látszólagos ellenkezőjét követő gyerekek.

Ezen egyéni stratégiák jellegének jobb megértésére egy követőkísérletet terveztünk Spenader és mtsi. (2009) alapján. Ebben megnézzük, hogy az elősegítő nyelvi kontextus megadása milyen mértékben változtat az eredményeken, és milyen mértékben tudják a gyerekek felhasználni a pragmatikai jellegű információkat a névmásértelmezési feladatok megoldása során. Azt várjuk, hogy a nem-releváns hatások kiszűrése után az eredményeink további igazolást nyújtanak Reinhart (2006) elméletéhez, mely szerint a Probléma alapvetően a szintaxis és az értelmező modulok közti interfészen keletkezik és nem pusztán pragmatikai jellegű.

Czingráber, M. 1999. *A mondat elemei között fennálló anaforikus viszonyok feldolgozása óvodáskorban, kisiskoláskorban és afáziában*. Ms. Szeged.

Spenader, J., E.-J. Smits, & P. Hendriks. 2009. Coherent discourse solves the Pronoun Interpretation Problem. *Journal of Child Language* 36 (1). 23-52.

Reinhart, T. 2006. *Interface strategies. Optimal and costly computations*. Cambridge, MA: The MIT Press.